

ЗМІСТ

Світлана Тараторіна ЗАРАДИ АФРОДИТИ І ВСІХ ЇЇ ОБЛИЧ.....	11
Наталія Довгопол DAMSEL IN DISTRESS, АБО АЛІСА В БІДІ.....	95
Ірина Грабовська НАЙБЛИЖЧІ ДО ПЕКЛА.....	147
Наталія Матолінець СПІАКА ПОРЯТУНКУ КАХЛІВ І ЛЮДЕЙ.....	217
Дарія Піскозуб ЗЕМЛЯ ОБІТОВАНА	305

СВІТЛАНА ТАРАТОРІНА

ЗАРАДИ АФРОДІТИ І ВСІХ ЇЇ ОБЛИЧ

**283 рік за боспорським літочисленням¹,
місяць Перитія, 12 число
Боспорське царство**

Цариця Динамія² рік тому втратила чоловіка. Рим прагне скористатися моментом і скинути непокірну правительку. А для цього — одружити Динамію з відданим імперії царем Понту, Полемоном. Цариця ж наполягає, що віддала свою руку Скрибонію, проте довести цього не може. Скрибоній зник. А може, ніколи й не існував. У Боспорі люблять легенди...

*Зі спогадів Тіта Флавія Вара, трибуна першої Боспорської
когорти XII Блискавичного легіону*

Котіс щільніше заплнув плащ. У тьмяному призахідному світлі тканина втратила колір і здавалася темною, немов засохла кров. Добре, що імла приховує також бруд та діри, які з'явилися на колись дорогому плащі за останні тижні. Запізнілий рибалка обдарував незвичного зайду зляканим поглядом і побіг брудною вуличкою. У кошику за його

¹ Боспорське літочислення, або ж боспорська ера (також понтійська чи віфіно-понтійська), використовувалося зі 149 року до н. е. принаймні до 497 року н. е. в Малій Азії та Чорномор'ї. Зазначена в тексті дата відповідає 15 року до н. е. (*Прим. авт. тут і далі.*)

² Динамія — цариця Боспору в 47–12 рр. до н. е. Походила з династії Мітрідатидів, тривалий час правила спільно зі своїми чоловіками Асандром, Скрибонієм та Полемоном.

спиною неприємно хлюпнула слизька риба. Вона наче теж питала, якого смердючого цапа одягнутий як римлянин робить так пізно в найгидкішому районі Пантікалея.

Навкруги тінями нависали одноповерхові халупки, складені з грубо обробленого вапняку. Смерділо нечистотами. Котіс гидливо витяг ногу з баюри, наповненої риб'ячими тельбухами. Він роззирнувся, намагаючись зорієнтуватися. Лише у двох будинках, що стояли один навпроти одного, яскраво горіли вогні. З таверн лунали пісні та п'яний сміх портових повій. Котіс підняв очі і прочитав криво виведений напис: «Хтива устриця». Поряд красувалася напіввідкрита мушля. Біла перлина, наче язичок, привітно закликала всередину. Вивіска на другій таверні тільки упитому всмерть рибалці могла здатися мешканцем морських просторів. «П'яний дельфін» — повідомляли вишкрябані на дошці літери. Обидві назви не віщували нічого доброго. Мушля та дельфін — символи Афродіти, найшанованішої богині в Пантікапеї. Тільки у Котіса з нею не надто дружні стосунки.

Котіс скрушно зітхнув і переступив поріг «Хтивої устриці». У таверні було людно. Стояли кислий дух вина та чад від олійних ламп. Крадії, повії, рибалки, колишні раби та інші темні особи нижнього міста тулилися за столиками. Біля стіни, заставленої амфорами, застиг господар — невисокий товстун з темним, набряклим, наче осіння слива,

носом. Він поставив ківш, витер руки об замизкану ганчірку і з цікавістю поглянув на Котіса. Очиці ковзнули плащем, зупинилися на римському мечі, пройшлися тканими скіфськими шароварами та м'якими шкіряними чоботами. Вбрання було дивним навіть на нижнє місто, проте в Котісі безпомильно вгадувався мешканець верхнього, царського Пантікапея.

Від найближчого столика, де сиділи дві повії, долинув захоплений свист. Підстаркувата порна¹ звела підмальовані вугіллям брови. У носі молодшої блиснуло золотом племінне кільце.

— Красунчик, — долинув виразний шепіт.

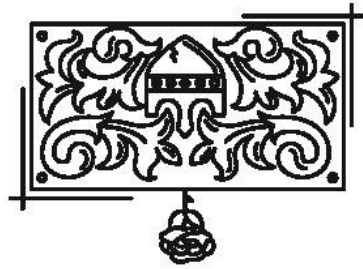
Їхній клієнт — купець із окраїн — хотів був обуритись, але побачив меч і зробив вигляд, що вдихнув у легені кілька крапель вина. Двоє кінокефалів, що сиділи за ним, оширилися. Світло спалахнуло на собачих іклах. Вуха загрозливо настовбурчилися. Собакоголові пасли купця, очікуючи, коли він достатньо набереться й виповзе надвір. У Котісі вони побачили конкурента. Рибалки неподалік повтягували голови в плечі й міцніше схопилися за чаші. Рабиня, що розносила вино, затримала ойнохою² на плечі. В очах її застигла тривога, вона вже підраховувала обсяги роботи, що випадуть на її долю з приходом дивного чужинця.

¹ Порна — найнижча категорія проституток у Давній Греції.

² Ойнохоя — давньогрецька посудина для розливання вина.

НАТАЛІЯ ДОВГОПОЛ

DAMSEL IN DISTRESS, АБО АЛІСА В БІДІ

Тупий біль у передпліччі, зірочки в очах, двоє латників, які, зчепившись, падали просто на неї. І чиясь рука, що вихопила до того, як грудя металу дзвінко повалилася на землю. Туди, де ще мить тому стояла Аліса.

Дівчина кліпнула й похитнулася. Проламані дошки ристалища, перелякані обличчя глядачів, хард-рок із динаміків — усе було притлумлене, мов у мареві. Аліса неспішно повернула голову до рятівника, який досі стискав її в обіймах.

— Це ти? Ну нарешті це ти... — сказала вона з придихом і, за всіма законами жанру, знепритомніла.

Ніхто не знає, про що думають привиди. Подекуди навіть самі привиди.

І коли на початку серпня під стіною бастіону археологи знайшли три кістяки, частково вмуровані в будівлю, вони й гадки не мали, що випускають на волю. Невпокоєні сні? Неприкааяні душі?

Три душі, які непевно пам'ятають земне життя, зате відчайдушно прагнуть помсти. А ви б не прагнули після п'ятисот років у цеглі?

Сонце

Вони познайомилися наприкінці липня. Аліса подавала документи в авіаційний, він розпивав пиво під крилом літака — просто на подвір'ї універу. Його постать одразу

впала в око: косуха, фенечки на руках, довге волосся, зав'язане у хвіст. Так уже давно не ходять. Чи це закос під «Måneskin»? Ще б очі підмалювати.

Враз Алісі закортіло вчитися саме тут. На англійській філології, що досить віддалено стосувалась університетського профілю, але серед цих літаків, зелених алей, дивакуватих людей. Навіть перспектива носити форму її не лякала: якщо цей рокер час від часу вдягає темно-синій піджак із краваткою, то і їй костюм пасуватиме. Та й, зрештою, з київського передмістя, зі школи, де всі однакові й абсолютно не цікаві, вона нарешті вибирається в люди.

Коли виходила з корпусу, знову кинула погляд на хлопця. Був старший за неї, тримався розкуто — сміявся в компанії друзів, перетягував на себе увагу.

Аліса обсмикнула сукенку, машинально закусил губу. Подумала: а що, як зараз упасти? Ніби ненароком, ось тут, на асфальт. Граційно, як у серіалах, а він...

Аж раптом він повернув голову. Помітив її, кинув оком на поділ сукні, що поривався за вітерцем. Кутики вуст поповзли вгору.

Аліса закліпала. Відкрила була рот, аби сказати щось кумедне, але на думку не спало нічого. Натомість нога спіткнулась об бордюр, і дівчина геть не граційно проїхалася коліном по асфальту.

— Ти в порядку, сонце?

Сонце!

В іншому випадку вона б не повелася. Устала й демонстративно пішла, кинула б: «Та яке я тобі сонце!» Але його голос звучав так проникливо, а тепла рука вже торкалася плеча, тож усі її феміністичні застороги випарувалися моментально. Зрештою, може вона хоч раз у житті побути *damsel in distress*, такою до чорта стереотипною «панною в біді»?

— Я в порядку, — сказала Аліса, підіймаючи голову.

Вона нічого не тямилася в мистецтві зваблення. Короткий роман у літньому таборі, невдале побачення з хлопцем із паралельного класу, валентинка від аноніма — от і вся її любовна практика за сімнадцять років. Але цього разу мало бути інакше.

— Допоможи підвестися, — закліпала очима вона.

Слідкувала, щоб голос часом не зірвався, а руки позрадницьки не тремтіли.

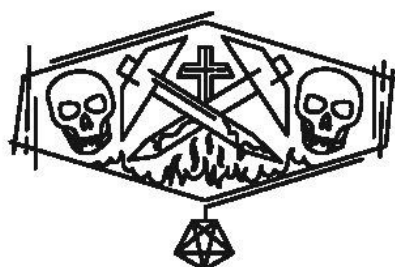
Хлопець узяв її за талію, вона обхопила його шию.

Інші присвиснули, та герой-рятівник лише вишкірився. Посадив на бордюр, промив рану «Моршинською» газованою, приснув санітайзером. Звідкись узявся пластр, і за кілька відточених рухів рана вже була заклеєна хрест-навхрест.

— Тобі куди? Давай до зупинки доведу. Чи викликати таксі, мала?

ІРИНА ГРАБОВСЬКА

НАЙБЛИЖЧІ ДО ПЕКУЛА

Кліть підіймалася. Цок-цок-цок. Звук, що линув згори, був далекий, лункий. Трохи пришвидшився. Цок-цок-цок-цок-цок. Коліщата крутилися, витягаючи з надр людей. Копальня Безчинського не була надто глибока, кілька місяців тому вони ще спускалися по драбині, доки не звели копер. Кліть брязнула, зупиняючись, чулися голоси, тихі, ледве вловні тут.

Степан завів Вуглика до стійла, зняв попругу, почепив собі на шию коногонку, що осявала тьмяним світлом нескінченну чорноту, і вийшов у головний штрек. Тут уже не було так страшенно спекотно, струмінь вологого повітря приємно обдував лице. Кліть знову брязнула, але ще не спускалася за ними. Вуглик коротко заіржав у півтьмі. Щоразу, підіймаючись на-гора, коногон почував пронизливий сором перед ним. Він тікав, а кінь лишався. Батько завжди казав, що Стьопка якийсь м'якодухий. Інші коногони своїх коней б'ють, штрикають, кричать на них, а він лише вмовляє і цукор під ніс підсовує. Та й кінь був старий і жив під землею багато років, тож майже осліп. Вийти назовні йому не судилося — нема чого панькатися.

Хлопець стояв біля дверцят кліті з північного боку головного штреку, темного і тихого. Гірники мляво перемовлялися, дехто навіть жартував. Темрява, з якої пішли люди, в просторі поза світлом шахтарської лампи здавалася Степанові щільною, вагомою, і він тулився до людського гомону, тихих голосів, кахикання батька. Якоїсь миті хлопцеві здалося:

на вуха щось тисне. По руках сипнуло сиротами, він уперто дивився перед собою, ігноруючи морок, що стояв за спиною й ніби просив обернутися. Це все дурня. Шахта як шахта.

Коліщата застукотіли, і Степан зітхнув із полегшенням.

Усе почалося, коли тиждень тому зникли двоє шахтарів. Один, Григорій, був приятелем Степанового батька і ділився з ним цигарками. Мав велику родину — семеро дітей. Прийшов до вибою, відпрацював зміну — і зник. Лише коли нагорі здавали лампи, з'ясували, що Григорія нема. За два дні зник Федір. Цього разу казали, що він взагалі не прийшов на роботу, але малий Сергійко, якого тільки-но взяли лампоносом, клявся Степанові, що бачив Федька біля воріт. Прийшов, привітався — і теж зник. По шахтному селищу пішов поголос, люди захвилювалися, шахтоуправитель пообіцяв провести збори з самим Безчинським, а тоді Федора знайшли. Лежав біля копра мертвий. У роботі, але ще чистий: вочевидь, до забою не дістався. Зібрався на товп, але урядник запевнив, що хлоп помер природно і підстав для збурення нема.

Еге ж, нема, подумав Степан. Усі звикли до того, що шахта постійно жере людей. Один учадів, другого привалило пороною, третьому розтрощило ребра вагонеткою. Але щоб помирали ось так, загадково, — такого не траплялося. Крім того, лишалося таємницею, де дівся Григорій. Відтоді чоло-

віки, спускаючись у забій, щоразу відчували на плечах усю вагу землі над ними. З копальнею Безчинського було щось не так. Можливо, з неї пішов Шубін. Можливо, тепер вони тут геть самі.

Кліть спустилась, і Степанів батько відчинив дверцята. Хлопці заходили по одному, Степан притлумив бажання пробитися вперед. У жилах стугоніла кров. Нарешті і він зайшов у кліть, зачинив дверцята, і п'ять тіл рушили на-гора під розмірений стукіт. Степана відпустило, він знову міг дихати, залишаючи позаду мовчазну темряву.

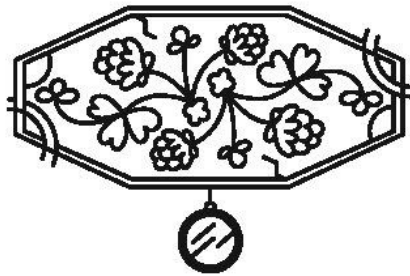
Здали лампи, вийшли надвір. Було вже поночі, і гірники, ще чорні з голови до ніг, одразу потяглися до генделя. Той генделем не назвеш: так, мужик біля шахти розливає по чарці горілки. Степан також хлюпнув чарку, навіть не скривившись. Натруджені м'язи почало відпускати. Поки дійдуть додому, помиються, все вивітриться. Батько вже прощався, але тут над копром пролунав різкий лязкіт. Шахтарі здригнулися, презираючись. Хтось бив залізякою в підвішену рейку — цей звук зазвичай попереджав про біду. Оскільки під землею вже нікого не лишалось, це не могло бути знаком лиха.

На ганок управи вийшов шахтоуправитель. Гірники потяглися до нього, схвильовано перегукуючись.

— Чуєш, Тихоне, чого на сполох б'єш? Погана прикмета, коли забій порожній!

НАТАЛІЯ МАГОЛІНЕЦЬ

СПІЛКА ПОРЯТУНКУ КАХЛІВ І ЛЮДЕЙ

Коли Фес вперше впала у дзеркало, вона не встигла навіть злякатися. Дзеркало стояло в кутку, затиснуте між потертим креденсом і п'єцом, біля котрого вона дитиною любила вмоцуватися на підлозі, обводити візерунки вказівним пальцем і шукати тріщинки на емалі кахлів. У знайомому місці завжди натрапляла на ім'я *Jan Lewiński*, оточене листочками конюшини, яскравими проти ранніх зимових сутінків. Фес добре знала про фабрику пана Левинського на Кастелівці, хоч нині та вже не працювала¹. Звідти цього дня Розалія колись замовила собі п'єца, всього в конюшинах, і часто згадувала про це подругам, котрі зазирали на каву з коньяком.

У цьому домі Фес звідусіль оточували імена, і вона знала, де їх шукати: виразне REISS на цеглі, клеймо майстерні Дашека на віконних ґратках, крихітні літери на зворотнім боці брошок. Цього завжди примовляла: імена важливі. Їх слід знати. Слід пам'ятати. І тих, хто стоїть за цими іменами, — теж.

У дзеркала імені не було. Родичка завішувала його, ніби в домі був небіжчик, але сама казала: «Аби не припадало пилюкою». Ще казала: «Воно старе, замутнене, нінащо нам». Але не викидала.

¹ Кастелі́вка — невеликий історичний район Львова між нинішніми вулицями Генерала Чупринки, Горбачевського, Кастелівка та Кольберга. Фабрика була розташована по нинішній вулиці Генерала Чупринки і працювала з 1889 року. Припинила своє існування за кілька років після смерті Івана Левинського у 1919 році.

Того дня покров зіслизнув від протягу: служниця повідчиняла всі вікна, щоб помити до свят, і вітер шмигав домом, ніби надміру цікавий гість. Фес підчепила носком мешта світлу ряднину й відіпхнула в кут до п'єца. І тоді здригнулася: боковий зір вихопив потемнілу від часу, вигадливо скруглену раму, котра мовби стискала її постать. На верху рами нависали дерев'яні соняхи, похилені, як від втоми. Цьотка казала: дзеркала вішають на стінах, аби покої на око більшали й світлішали. Це дзеркало ніяк не збільшувало покій. Воно притягувало погляд, розмиваючи все навколо, і щойно Фес наблизилася, зачула гудіння: ніби хтось упіймав у слоїк бджіл і сховав на стриху.

Внутрішній голос закликав зазирнути у дзеркало і впевнитися, що в ньому, як і раніше, відбивається сама Фес — із завитими звечора косами — і ще стіл, заставлений чеським кришталем, та сад за вікном. Бо якщо не зазирнути нині, то бджолине гудіння не стихне ніколи і буде тягнутися, як шлейф непромовлених слів. А так один погляд — і все. Один погляд — і мана спаде, розвіється, а старе дзеркало втратить силу.

Але.

Коли Фес підступила ближче, ледь не торкнувшись маківкою соняхів на рамі, то не побачила себе. Тільки темряву й дим.

Темрява й дим наповзали стрімко. Гудіння дужчало. І так, начисто втративши рівновагу й розуміння, що, в біса,

коїться, Фес вперше впала просто крізь дзеркальну поверхню.

По той бік ніч горіла, аж курилося.

Фес впала на коліна, і гострі камінці повпивались у шкіру. Спалахи перед очима сипалися. Ноги пекло від болю. Гудіння, приглушене дзеркалом, тут розділилося на сотні звуків: шум потягів, дзвякання клаксонів, рипання дверей, совгання чобіт, квацання болота і крики, крики, нескінченні крики.

Внутрішній голос хапався за будь-що, аби орієнтуватися. Ніч. Холод — геть як у жовтні. І сніг подекуди лежить уже. Вагони — тож це вокзал. Запевне вокзал. І їдкий дим застилає все. Так, вокзал. Ось знайомі вигини арок. Ось колії. Потяги ось.

Вагони не нагадували тих, у котрих вони з цьоткою їздили до стрийка в Унгвар. Ні. То були товарні — темні поночі, зовсім без вікон. Ніби забиті домовини.

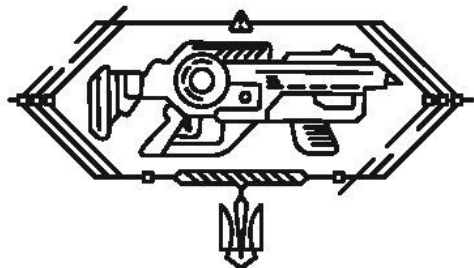
У вагони заштовхували людей. Перед очима все плавало: спершу здавалося, то безликі тіні. Але ні. Люди. Нескінченний сіро-чорний потік.

Шевелісь. Бистреє.

Фес не розуміла цих слів. Її мурашило: то ж конвоїри. Це вони гиркають, ніби спльовують. Поспішають. Так, певно, поспішають. Жовтнева ніч глибока, і людей стільки-и — ніби зібрали пів міста. Заплакані очі. Вихололі руки. Розбиті в кров лиця. Наспих зв'язані клунки. Люди всі були

ДАРІЯ ПІСКОЗУБ

ЗЕМЛЯ ОБІТОВАНА

Пригорща холодної води остуджує спаленілі щоки, і я дивлюсь на своє відображення в дзеркалі. Краєм рушника втираю вологу так, аби стерти всі сліди переживань, проте не змазати макіяж. Помічаю дві волосинки, що вибилися з вузла на потилиці, і заправляю їх назад. Порядок, можна виходити. О, ще ні — один із чотирьох гудзиків не збігається узором з рештою, тож я кручу його, доки не бачу у віддзеркаленні ідеального порядку. Мама завжди казала, що блакитна форма Космічних Сил мені до лиця, тож я заспокоюю серцебиття й виходжу з вбиральні, прямуючи в кабінет полковника Хмільника.

Коридори своєї військової частини я минала не менше сотні разів, знайомі малюнки на стінах підбадьорюють, і я дозволяю оку то тут, то там зачепитись за образи битв російсько-української війни. В Академії теж були дідж-картини з історії: Русь, козаки, дві світові війни. Зображення спалахували і зникали на екранах, та не сповнювали мене натхненням і вірою в перемогу. А оці змушують серце завмерти щоразу, мабуть, тому що показують поворотний момент — двісті років з часу відновлення Незалежності, які пішли на те, щоб перебороти найбільшого ворога країни.

На вході до кабінету полковника рапортую двом солдатам:

— Лейтенантка Ковальчук.

— Заходь, тебе вже зачекалися, — кидає один з них.

Ну, хай буде що буде. Я стукаю в двері і заходжу.

У кабінеті мене вітає розкотистий сміх полковника Богдана Хмільника — гігантського чоловіка з по-козацьки широкими плечима і голосом, який повинен би щонайменше спричиняти лавини в гірських місцевостях. Це дивно: я звикла, що полковник говорить мало і вимагає багато, а виклик у цей спартанський кабінет з незручними кріслами зазвичай означає сувору розмову й покарання.

— Лейтенантка Ковальчук прибула на ваш виклик, полковнику! — салютую.

Поруч із Хмільником стоїть чоловік у парадній формі з чорними та золотими нашивками, і я виструнчуюся ще більше, впізнаючи форму Палати Генералів.

— Вільно! Руто, сідай, — полковник плюхається в крісло, єдину оздобу круглого кабінету, за винятком портрета на стіні. — Генерале, ось дівчина, про яку я говорив.

Незнайомець обертається, і мені спирає подих. Ми не знайомі, але як не знати з новин, хто він такий!

Обличчя наймолодшого генерала верхньої палати Верховної Ради виявляється не суворим і беземоційним, як у відеонарізках із парламентських баталій, а м'яким та приємним. Воно поєднує красу молодості з харизмою досвіду. На потилиці волосся зібране у вузол, і якби я не знала, що йому вже за тридцять, ніколи не дала б більше двадцяти п'яти.

— Що, Руто, трохи налякали ми тебе цим раптовим викликом? — Хмільник переплітає пальці.

— По правді, знайшли чудову нагоду: вже від завтра я й ранкову каву в розклад не увіпхну з усіма приготуваннями до вильоту, — намагаюсь розслабитись я в жахливому кріслі без билець. І так, неочікуване повідомлення «терміновий виклик до полковника Хмільника, рівень пріоритету червоний» за три дні до вильоту на Фобос не могло не збентежити.

— Ну то дозвольте познайомити вас. Руто, це генерал Аскольд Горинець із Палати Генералів, наш земляк, північанин! Наша головна надія!

— Приємно познайомитись, Руто. І будь ласка, не треба цих похвал, — усміхається генерал. — Поки що я не зробив нічого видатного.

Отут я можу посперечатись: окрім Горинця, решта генералів у Верховній Раді вдвічі, а то і майже втричі старші, і їх лякає вже сама думка про космос.

Горинець же став улюбленцем публіки задовго до призначення — через соцмережі, в яких писав про свій шлях боротьби з московитськими племенами та ідеї нового напрямку України.

— Генерале, лейтенантка Рута Ковальчук командуватиме експериментальним загоном нашої президентки на станції «Русь» на Фобосі.